

PSALM (2056) *sb m*

[Nie uwzględniono zapisów marginesowych z *Leop*, które prawdopodobnie są skrótem od lat. „psalmus”.]

psalm (2050), **psalm** (6) [może błędy]; psalm : psalm *WróbŻółt* (98:1), *RejPs* (284:2), *OrzQuin* (3:2), *KołakSzczęśl* (8:1).

WN i A sg -ã- (818) [może pod wpływem grafiki łacińskiej], *-a-* (84); *-a-* *MurzHist*; *-ã-* : *-a-* *BibRadz* (65:37), *GrzegRóżn* (2:3), *RejAp* (23:1), *GrzegŚm* (23:1), *BudBib* (29:1), *BudNT* (14:4), *CzechRozm* (35:14), *CzechEp* (31:15), *KołakSzczęśl* (2:7). W pozostałych formach *-ã-* (382) [cf uwaga wyżej], *-a-* (259); *-ã-* *BielKron* (8), *RejAp* (4), *RejZwierc* (22), *RejPosRozpr* (2), *RejPosWstaw*, *SkarJedn*, *MWilKHist*, *SzarzRyt* (2); *-a-* *MurzNT*, *KromRozm II*, *Mącz*, *OrzQuin* (3), *SienLek*, *GrzegŚm* (9), *KuczbKat* (3), *WujJud* (4), *ModrzBaz*, *KochPs* (2), *StryjKron*, *CzechEp* (31), *KlonŻal* (2), *ReszPrz* (2), *ReszHoz*, *ReszList*, *WerGośc*, *ArtKanc* (4), *GrabowSet*, *WujNT* (13), *WysKaz* (2), *JanNKar*, *JanNKarGórn*, *SiebRozmyśl*, *PowodPr*, *SkarKaz* (9), *SkarKazSej* (3); *-ã-* : *-a-* *MurzHist* (1:3), *LubPs* (122:40), *KrowObr* (1:6), *Leop* (2:8), *BibRadz* (3:11), *RejPos* (188:3), *BudBib* (4:1), *BudNT* (1:1), *CzechRozm* (6:26), *SkarŻyw* (22:1), *NiemObr* (1:7), *LatHar* (2:48).

sg N psalm (1315). $\diamond$ *G psalmu* (92), *psalma* (1) *PatKaz II*. $\diamond$ *D psalmowi* (2). $\diamond$ *A psalm* (54). $\diamond$ *I psalm(e)m* (8). $\diamond$ *L psalmie* (432). $\diamond$ *N a. L skrót* (1). $\diamond$ *pl N psalmi* (21). $\diamond$ *G psalmów* (55); *-ów* (3), *-(o)w* (52). $\diamond$ *D psalm(o)m* (1). $\diamond$ *A psalmi* (44). $\diamond$ *I psalmi* (6). $\diamond$ *L psalmi(e)ch* (22), *psalmach* (2); *-ach* (1) *SkarKaz*, *-äch* (1) *SkarŻyw*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w.*

Pieśń religijna z okresu biblijnego; psalmus Vulg [psalmus – śpiewanie, pienie, piosnka *Mącz* 328c; *psalma* – śpiewanie *Calep*] (2056) : Króleŧwá ŧwiátá tego páná wyŧławiaycie/ Pánu chwałę powinnyá/ y wdzięczny pŧalm daycie. *KochPs* 99, 97, 122.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym (1): [słowa *Mojżesza*:] przeto tę pieśń wam zoŧtawię po łobie/ ábyŧcie iá y łami y potomkowie wálzy ná pámiátkę wieczną zawždy wŧty ŧpiewáli: [...] Słuchaycie niebioŧa ktore rzeczy będę mowił/ zyemia áby ŧyŧzáłá ŧłowá wŧt moich etc. (*marg*) V. *Moiż*. w XXXII *Pŧalm(ie)* [= hymn w *Deut* 32] (–) *BielKron* 45v.

W połączeniach szeregowych (3): *LubPs* V4v; bądźcie nápełnieni Duchem ŧwiętym/ rozmawiaiąc łami z łobá/ w *Pŧalmiech*/ w *Hymnách*/ y w *pioŧnkách* duchownych *WerGośc* 268; gdy ŧię ŧchodźcie/ káždy z was ma *Pŧalm* [tj. *dar śpiewania hymnów*]/ ma náukę/ ma obiáwienie/ ma ięzyk/ ma wykłádanie: wŧzytko niech będźie ku zbudowánium. *WujNT* 1.*Cor* 14/26.

Zwrot: »psalm, w psalmiech śpiewać« = *in psalmis iubilaré Vulg* (1:1): Vprzedźmy oblicze iego ŧ [!] chwałę y z modlitwą/ á w pŧalmiech ŧpiewaymy iemu. *WróbŻółt* 94/2; *SkarŻyw* 560.

Szereg: »psalm, (i) pieśń« (2): *KochPs* 166; Potym *Debora* prorokini y z *Bárakiem* *Pŧalm* y pieśń/ dziękuiąc Pánu Bogu/ y zwycięŧtwo iemu łamemu przypifuiąc/ śpiewáli *SkarŻyw* 560.

a. *Utwór wchodzący w skład Księgi Psalmów, jednej z ksiąg Starego Testamentu (śpiewany też podczas uroczystości chrześcijańskich); psalmus Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; canticum, cantus PolAnt* (2046) : *Glos yey* [*Maryi*] myłutky głoŧzny ŧlodky ueŧyoly tak yŧz roŧzłala ŧyá byla łafka wuŧczyech *yey* yako napyłano wpŧalmyech. *PatKaz III* 122, 90v; ktora [*modlitwa*] iefłli będźie mowiona czału załmuczenia z pŧalmy idącemi/ waži ku dziwno otrzymanium zwicięŧwa *TarDuch* D6v, A2v, A4,

A5v, D7, D7v (10); Ten ieft pŕalm [Ps 67] ktory miedzy infzymi trudnieyŕzy ieft ku zrozumieniu *WróbŹolt* V6; Mowią doktorowie ŕwięci iż then Pŕalm mowił pan Ieŕus po oŕtateczney wieczery. *WróbŹolt* mm3v, G3, Y2, nn4v [5 r.]; Ten ieft pŕalm w ktorem Dawid oplákawał wyŕtępek ŕwoi gdy był wziął żonę Vryaŕzowi *RejPs* 76, 54, 67v, 72v, 74, 80 (19); *MurzHist* Ov, O2, O4; OSobliwa ieft w tym Pŕalmie [Ps 22] modlitwá zá wŕzytki przełožone *LubPs* E3v; BLogoŕławiony ten Prorok ŕwięty/ bárzo pocieŕzliwe nam w tym Pŕalmie [Ps 32] rzeczy opowiádać raczy *LubPs* H3; TEŕn wŕzytek Pŕalm [Ps 63] ieft h práwie iáko vŕkarżanie. *LubPs* P; Drudzy teŕz ten Pŕalm [Ps 84] przywŕaŕzcháiá kroleŕtwu Pána Kriŕtuŕowemu ábo Ewányeliey iego. *LubPs* T, kt [2 r.], A5v, B [2 r.], Bv, B2 marg (277); Potym Zwon omywaćie wodá y oćieraćie/ á ku temu tzterzy Pŕálmy ŕŕemrzećie/ y mazidłem albo Oleiem wewnátrz ŕterzy krzyŕe [...] tznicie y ŕmaruiećie. *KrowObr* 103, 103, 119v; W thym Pŕálmie [Ps 38] zámyka ŕie potuchá y proŕbá. *Leop Ps* 38 arg; Wzruŕŕa Prorok człowieká grzeŕŕnego ku pokućie ŕwym przykłádem/ wtym Pŕalmie ktory ná ten czás mowił Dáwid gdy iuŕ był Berlábee poznał *Leop Ps* 50 arg, AAa, Ps 27 arg, 29 arg, 39 arg, 51 arg; *BibRadz* I 311b marg, 313d marg, II 120c marg; Ten Pápieŕ [Damazjuŕz] vŕtáwił w koŕciele ŕpiewáć zá káŕdym Pŕálmem Gloria patri etc. *BielKron* 157v, 73v, 330v; Diapsalma, Przeŕtanie/ Pauŕa w ŕpiewániu/ álbo rozdzielenie pŕálmu y wierŕzá. *Mącz* 328c; *OrzQuin* Bv; tedy pátrzay v Dawidá/ tá m álo nie w káŕdym Pŕálmie naydzyeŕz ŕwiádectwo o moŕžoŕci Boŕtwá tego to Duchá s. *RejPos* 150v, 50, 53v [2 r.], 150, 231, 327v; *Grzegŕŕm* A3v [5 r.], 10, 22; *KuczbKat* 400; [ŕw. Augustyn] Ná one ŕłowá z Pŕálmu: Niechćiałeŕ ofiáry/ áleŕ mi ćiało ŕpráwił; ták piŕze: [...] *WujJud* 149v, 241v; Vtcumque eŕt, niewiem co za oracyá poŕlowie na witaniu krolowi Ie(g)o m(iłooŕci przinioŕá na ŕeym, ia ŕię o trzidzieŕci pŕalmow ŕtaram *KochList* nlb 2; *RejPosRozpr* c4; *BudBib* I 294a marg; *StryjWjaz* C4v; Awŕdzy v fáme^{ŕo} iedne^{ŕo} Nieŕwieŕkiego tłumáczá to naydzieŕz/ iż toŕz iedno ŕłowo [tj. *skała lub opoka*] ináczey v Sámuela á ináczey w Pŕálmie przełožyl *CzechRozm* 128v, 8v, 37, 52, 126, 134, 180v, 196v; Rzecŕne mowi Pŕalm: bieŕzenie vwefela miáŕto Boze. A kácerŕtwo deŕzczowi gwałtownemu podobne ieft *SkarJedn* 24, 8, 13, 84; Swięćmy dzieŕn przeŕŕiętey dziewice: z iedney ŕtrony Pŕálmy/ z drugiey czytáŕnia niech zábrzmiá *Skarŕyw* 67; rozmyŕlay Páŕno w piŕmie [ŕ] ŕwięty m: miey pŕáŕterz/ y pŕálmow ŕię náucz. *Skarŕyw* 393, A3, 141, 142, 161, 193 (14); Tedy ten [Dawid] zgoŕá we wŕzytkim tym Pŕálmie nie mowi o Chriŕtuŕie ŕynu ŕwym y Boŕzym/ ale o Bogu oycu lámym. *CzechEp* 170, 124, 149, 155, 159, 160 (24); *NiemObr* 21 [3 r.], 117, 167; *Klonŕal* B3v marg; *ReszPrz* 82; Náŕtępuie zá/ gdzie Himny ćielzyły/ A láment z łkáŕniem/ gdzie Pŕálmy ŕpielzyły *GrabowSet* S3; Te Pŕálmy niektorzy ták rozdzieláiá/ że káŕdzy iáko przyŕtoyne lekárŕtwo iednego z ŕiedmi głownych grzechow pokládaíá. *LatHar* 158, kt, +3, +3v, +8, 86 (27); *WujNT* 121, 388, 404, 526, 760; *WysKaz* 4, 9, 16, 28; Pŕálmów kilká Słowieŕŕkich, Orthográphiá Ie^{ŕo} M. Pána Górnickiego piŕánych, które mi potym poŕŕał, ná koŕcu przy Orthográphiiéy iego połožoné koŕdzy naydzie. *JanNKar* D4v, H2; *SiebRozmyŕl* E4v; Ná d to lepák nic nie máŕz pewnieyŕze^{ŕo}/ iáko to/ iż P. IEZVS był kápláŕnem wedle porzádku Melchifedechá. bo ták Pŕalm mowi/ y Páweł ŕ. ŕzeroko przywodzi. *SkarKaz* 156a; Wie P. Bog wŕzytko co ma być/ y przyŕŕle myŕli náŕze y poŕtępki wŕzytki náŕze/ iáko Pŕalm mowi/ y drogi y ŕtopy náŕze policzył. *SkarKaz* 610b, 2a, 40a, 41b, 82b, 83b (22); Gory iáko Pŕalm mowi/ przyimuyćie ludkom pokoy/ y págorki ŕpufzczayćie im ŕpráwiedliwoŕć. *SkarKazSej* 665b, 658b, 660a, 661a, 663b, 665a (11).

psalm na kogo (1): Pŕalm na przełozone iakoby łie myeli zachowawac przeciw poddanym *RejPs* 122v *marg*.

psalm o co (1): 17 pŕalm O vtwierdzenie vmyŕflu dobrego á łtałego. *RejPs* Ff2.

psalm o kim, o czym (10): Pŕalm o poŕadzeniu pana Ieŕuŕowym na prawicy bożey/ O iego narodzeniu wiecznym z boga otcza/ y czeŕnym z panny czyŕtey. *Wróbŕólt* 117; 45 pŕálm O wywyŕŕeniu kryŕtuŕá. *RejPs* Ff3, Ff2, Ff3 [3 r.], Ff4v, Ff5v; Pŕalm Dawidow o Krıŕtuŕie. *RejPos* 231 *marg*; *LatHar* 364.

psalm czyj [w tym: ai poss (68), G sb i G pron (25), pron poss (3), ai (1)] (97): To ieŕt pŕalm pokutuiącego czełowieká ktory vznakŕłŕy złoŕci łwoie łam łie karze przed pánem łwoiem *RejPs* 56v; Pŕalm XLVII. Synow Chore. *LubPs* M4; Pŕalm LXXIII. Alŕáphow. *LubPs* R; Pŕalm LXXXIX. Etháná Ezráhity. *LubPs* T4, L3v, M2v, M3v, N, Nv (25); Pŕalm Alŕáphow. 74. *Leop* CCc4; Pŕalm Hemaná Eŕráithy. *Leop* CCc6v, CCc4 [2 r.], CCc6v; *BibRadz Ps* 75/1, 76/1, 82/1, 83/1; *BielKron* 73v; A tu dopirko wnet ŕłuchay/ gdy Pan przypomina Dawidá y Pŕálmŕy iego *RejPos* 116v, 116v; *BudBib Ps* 47/1, 86/1, 87/1; Iákoż to w Pŕálmie 72. Sálononowym/ ábo o Sálononie vczyńionym/ ieŕt wyráżono/ iż przed nim miano vpádác/ źiemię lizác/ y dáry przynoŕŕić. *CzechRozm* 192, 207v; *LatHar* 511; gdy ich [anioly] do ŕłuzby Bożey wzywamy/ proŕząc áby z námi chwalili łpolnego Páná/ iáko Dawid czeŕto w łwoich Pŕálmách czyni: wielką im y wdźięczną poŕługę oddáiem. *SkarKaz* 636b. Cf »Psalmy Dawidowe«.

W poŕłączeniu z liczebnikiem porządkowym, też zapisanym cyframi arabskimi lub łacińskimi [w tym: jako nagłówek (530), jako przypis, odsyłacz, zwykle na marginesie (486)] (1384): *PatKaz II* 87; *Psalm*. 4. Pienie 4. *Wróbŕólt* B4, D5v, E, E5v, Gv, H2v (47); Pŕalm Dziewięcdzieŕty pierwy. *RejPs* 136, 16, 17, 23v, 27, 29v (265); A Daud łwięti pomŕty proŕy naty ktorzy fałźiwie mowią w pŕalmie v. y xxxiiij. *SeklKat* M3, O2v, Qv; *MurzHist kt*; Zaiŕtéc ŕię za co łę kac mámy a tego czekác co pán ku takowem [grzesznikom] w pŕálmie 49. mowj. *MurzNT* 18v, 3v; Tákcze ofyáry yákye Bog lubi/ przez Dawidá ná wyelu myeyfc dawa znác: Yáko w Pŕálmŕy XLIX. *KromRozm II* 12v, b2; (*nagł*) Pŕalm XXXIII. (-) Exultate iuŕti in Domino rectos etc. *LubPs* H4; Tę notę [= *nutę*] naidzieŕ przy pŕalmie XXXV. *LubPs* M; Pŕalm czerdzŕyŕty łfoŕty. *LubPs* M3v *żp*, B [2 r.], Bv [2 r.], B2 *żp*, B2v [2 r.], B3 [2 r.] (268); W wtorym Pŕálmie Papięz y Mnifzy Syná Bożego z máieŕtatu iego włánego zepchnęli/ á pánnę Máryá łtworzenie iego/ ná to mieyŕce poŕádzili *KrowObr* 152, 151v, 152 [3 r.]; (*nagł*) Pŕalm Dawidow. 1. (-) Opifuię w pierwŕŕym Pŕálmie drogę ku wiecznemu Błogoŕłáwieńŕtu. *Leop* AAa, AAa [2 r.], AAa3v, AAa6 [4 r.], BBb2v [2 r.], BBb5 [2 r.] (28); Ieŕli będę łáknáł nie rzekęc nic o to/ abowiem ieŕt moy łwiát y wŕzytko co ná nim ieŕt (*marg*) w Pŕálmie 24. v. 1. (-). *BibRadz Ps* 50/12; Abowiem nápiŕfano w Kłięgách Pŕálmow: Niechay będźie mieŕzkánie iego opuŕtoŕzone (*marg*) Pŕálm. 69: v. 26. [...] (-) *BibRadz Act* 1/20; Y zálie/ Pan zna iż myŕli mędrkow łá proźne (*marg*) Pŕálm 94. v. 11. (-) *BibRadz 1.Cor* 3/20, I 1a, b [3 r.], c, 12b, 38d (101); Rzekł Pan Panu memu/ łiáđź po práwicy moiey (*marg*) Pŕálm 109 Pŕálm 45 (-). *GrzegRóżn* C3v, Bv *marg*, B3 *marg*, Gv; *OrzQuin* Bv *marg*, E2 *marg*; *SienLek* T[tt]4v; Dziŕ ieŕŕi [!] głos iego [Pana] wŕŕyŕzye/ nie zátwárdzaycie iemu łercá wálzego (*marg*) Pŕálm xCiiij (-). *RejAp* 46, 6v *marg* [2 r.], 8 *marg*, 8v *marg* [2 r.], 9 *marg*, 9v *marg* (28); Abowiem iáko Prorok powieda: (*marg*) w Pŕálmie xxiiij. (-) Iż

Páńfka iest ziemiá y wśzytko nápełnienie iey. *RejPos* 139; Iáko y íam tenże Dawid w Píalmie ij. w oíobie Bogá Oyczá do niego/ chociay fie był ielzczę nie národził/ wołał głósem swoim *RejPos* 272v, 2 marg, 3v marg, 9v marg, 13v marg, 16v marg (183); A Píalm CXLVj. Thák się poczyná. Chwal dużo moiá Páná *GrzegŚm* 22, A3v marg, 2 marg [5 r.], 10 marg, 14 marg, 22 [7 r.] (25); Tákże y o Duchu świętym Dawid powiáda (marg) Píal(m) C iiij. (-): Iż [...] *RejZwierc* 11; Złym dobre ná złe fie obráca. w Píal(mie) xxxvj. *RejZwierc* 174v marg, 1v marg, 8 marg, 11 marg, 33 marg [2 r.], 36 marg (28); Y ná ono mieśce Pí(alm) 98. Chwalćie podnożek nog iego: ták mowi [św. Augustyn]/ że żaden Ciáá Páńfkiego nie pożywa/ áż mu pierwey czeń y pokłoneń vczyni *WujJud* 176v, 17v; *RejPosRozpr* c4 marg; Ku czemu [wyznawaniu *Chrystusa jako Boga*] należy y ono świádectwo iáíne Dawidá krolá y Proroká w Píalmie CX. Rzekł Pan Pánu moiemu fiádz ná práwicy moiey *RejPosWstaw* [21³]v; Niech fię mowię onym wirzom w Píalmie 131. przypatrzą/ táb naydá oíobliwy przykád *BudBib* b2; Przednieyżemu muzykowi fynom Koráchowym Píalm. 47. *BudBib Ps* 46/1; Wípomináć będe ípráwy Boże (marg) wł: Iahowe/ bo też Iá/ iest iedno z imion Bożych/ iáko máż wjżzey przy píálmie. 68. (-) *BudBib Ps* 76/11[12], I 8d marg, 23d marg, 33d marg, 41a marg, 82a marg (32); Naprzod máż v Mátheufza w 27. gdzie iedne księgi przywodzą ono mieyfce z píálmu 22. *BudNT przedm* b3; Błogi máż ktoremu nie policzy Pan grzechu (marg) Píal(m) 32. (-). *BudNT Rom* 4/8, N5 marg, O7 marg, Q marg, Q3v marg, Z2v marg (19); iż to widzę z Píálmu ómego iż táb ániólowie názwáni fá Elohimem *CzechRozm* 51; Potym máż miedzy inżnymi mnogimi nie pollednieyfe o teyże rzeczy świádectwo w Píal(mie) 110. gdzie ták Dawid Krol w duchu mowi: [...] *CzechRozm* 177, 5, 5v, 10, 22v, 28 (68); Chwalćie Páná bębnem y píščzáłką: chwalćie go ná ítrunách y ná orgániech [...]: wízelki duch niech chwali Páná (marg) Píalm 150. W wirzfu 45. (-). *ModrzBaz* 55v, 37, 124v; (nagł) PSALM XIII. (-) Dixit inípiens in corde fuo, non est Deus. Głupi mówi w íercu swoim/ Niémáż Bogá/ przęcz íye boim? *KochPs* 18; (nagł) PSALM CII. (-) Domine exaudi orationem meam. VŚlyż próśby moie boże litośiwy *KochPs* 151, 3, 4, 5, 6, 7 (150); Píalm 23. Podnieśćie ksiáżetá forty wálze/ y otworćie fię brany wieczne/ á wnidzie Krol chwały. *MWilKHist* D4, ktv, D4; kto zás práwie w brew práwdzie ízkárádzie blúznierftwámi przeciw Bogu wyie: wilkiem iest. Iáko o tákich mowi prorok: (Píal 73.) Mowili niepráwość ná wyfokości: położyli áż ná niebie vftá fwe. *CzechEp* 37; Nie mniefy zły [u księdza Powodowskiego] iest fol. 96. y tych fłow Dawidowych Píal(m) 39. wedle *Vulgati*, á wedle Hebreyskiefy práwdy 40. v 8. wykád y przełózenie *CzechEp* 157; Otoć prośił Dawid gdy ták przedtym mowił: Pánie náklóń niebios twoich á zltáp/ dotkni gor/ á wypuřczá dym (marg) Náklóń niebios y zstáp Píal(m) 43. (-) *CzechEp* 161 ; Złe z Píálmu 19. o słońcu do Christufá przystoíowánie [tj. porównanie]. (-) *CzechEp* 166, 32, 57, 58, 60, 83 (47); O czym [o chwaleniu *Mesjasza*] známienite świádectwo duch Boży/ w Píálmie 72. wydał *NiemObr* 117, 21, 155; Szátan Bożym fłowem przeciw BOgu walczy. *Matt*: 4. Píal(m) 90. *ReszPrz* 10 marg, 8 marg [2 r.], 13 marg [2 r.], 21 marg, 27 marg; *ReszList* 147; Siedmkroć przez dzień chwałę P. Bogu Dawid oddawał/ iáko w Píálmie íetnym y ómnaftym mowi *LatHar* 302; Píalm 147. nadobnie dobrodzieyftwu świętá tego fłużący. *LatHar* 383; *Vah*, po Lácíniefy/ po Zydowfku *Heah*: miáfto ktore⁸⁰ fłowá/ w Píal(mie) 34. poíóżono *Eheu*. *LatHar* 700 marg, ktv, 4, 41 marg, 61 [2 r.], 62 (31); *KońakSzczęśl* B3 marg, B3v marg [4 r.], B4 marg [3 r.], B4v marg; Y hymn odpráwiwízy (marg) Ten himn ínac był Píalm 113.

ktory fię ták poczyna: Gdy lud Ifraélski wychodził z Egiptu. (-)/ wyfzli [uczniowie] ná gorę oliwną. *WujNT Matth 26/30*; Iáko też iest nápiáno w Pfálmie wtorym (*marg*) pierwzym (-): Syn moy iesté ty *WujNT Act 13/33*, s. 193, Zzzzzv; *PowodPr 44*; (*nagł*) III. PSALMV CXXVI. *Paraphrafis. De profundis clamaui ad te Domine.* (-) W Grzechách Írogich ponurzony Ze wnętrzności Íercá mego/ Wołam/ Boże niezmierny SzarzRyt Bv, A3, A4, A4v, B2, B2v. Cf »psalm(y) pokutny(-e)«.

W *połączeniach szeregowych (11)*: [*Arianie*] chcą być zbawieny bierząc nadaremnie ymię Boże mrując nierozumnie pacierze/ godziny/ pfálmi/ y yne wymiŃli luczkie/ albo Ízatańskie cziniąc *SeklKat F3v*; VÍtáwił thež [*papiež Grzegorz*] we mŃzy Ípiewánia wÍzelákie/ kirye eleyzon/ ofertorzyą/ komunią/ pfálmy/ y wiele inego Ípiewánia. *BielKron 164*; *RejPos 116v*; Był ten święty [*Piotr Celestyn*]/ w modlitwie/ w Ípiewaniu godzin/ w pfálmach/ w poÍciech/ w nocnym czúciu/ y podnoŃzenim [!] myŃli do Páná Bogá nieprzerobiony. *SkarŻyw 471, 293*; *NiemObr 88*; *ReszHoz 116*; *ReszList 158*; MaŃz tu naprzod modlitwy z piŃmá S. wyięte: iáko Pfálmy rozmáite/ Modlitwę od ChryŃtá Páná twego podána: Pozdrowienie AnyelŃkie: Hymn B.P.Máriei *LatHar +6*; Słowo ChriŃtuŃowe niechay mieŃzka w was obfićie/ z wÍzeláką mądroŃcią/ náuczáiąc y Íami Ńiebie nápominaíąc/ przez Pfálmy/ y pieŃni/ y Ípiewánia duchowne *WujNT Col 3/16, Eph 5/19*.

W *charakterystycznych połączeniach*: z psalmu(-ow) brać przedsię [co] (3), brać (wziąć) Ńwiadectwo (pożytki) (3), brać (wziąć) w rozum (w pamieć) (3), czytać, mieć Ńwiadectwo (wiadomoŃ) (2), modlić się, nauczyć się, obaczyć (obaczać, wybaczać) (6), obierać, pojąć, pokazać (pokazować) się (3), przytaczać przed oczy, przywozić w (na) pamieć (2), Ńłyszeć, widzieć, wyjęty, wykłádać (2), wywozić (2); psalm(y) brać na Ńwiadectwo, czynić, czytać (przeçytać) (7), dać (2), gotować (2), (z)mowić (8), mruzeć, napisać, odprawować, przytoczyć, przywłaszczać, przywozić na Ńwiadectwo, sprawować, szemrać (2), ustawić, wykłádać, zacząć; na psalm pisać (4); przez psalm(y) napominać (4); psalmom przypatrzeć się; o psalmie rozumieć; w psalmie(-ach) (o)baczyć (obaczać) (13), czynić (2), czytać (5), dziekować, mieć Ńwiadectwo, mowić (powieðać, rzec (rzeczony)) (20), naleźć, (na)pisać (opisować, wypisać) ((na)pisany, opisany) (26), okazować się, opowiadać, położyć przed oczy, poznać, prosić, przełożyć, przypatrzeć (przypatrować) się (3), przypisać [co komu], przysłuchawać się, przytaczać się, przywozić się, stać (napisano) (3), styskować, uczyć, ukazować, upatrować, upominać, wołać, wydać Ńwiadectwo, wyłożyć, wyrazić, wysławiać (3), wyŃwiadczać, wywiadować się, wyznawać (wyznawanie) (2), zalecać, zamykać się (2); psalm cudny, słowieŃski (2), wdzięczny; psalmu(-ow) napis, rejestr, rozdzielenie, (wy)rozumienie (zrozumienie) (5), tytuł (3), uŃywanie, wykład (4).

Zwrot: »psalm(y) (za)Ńpiewać (*a. opiewać, a. piac*); psalmow Ńpiewanie; w psalmie(ch) (za)Ńpiewać, Ńpiewanie« = *psallere Vulg; psalmos cantare Modrz [szyk zmienny] (23;5;3:1)*: Potim dziatki mogá Ípiewać Pfálmi Ítoiać przed Ítołem *SeklKat D2, G2, G2v*; A tobye Boże Íerce me ták byó gotowe/ Z ochotą vÍtá Ípyewały pyeŃni pfálmy nowe *LubPs O3, Iv, V6v*; [*Papiež ustanowił introit, tj. uroczyste wejŃcie celebransa*] áby lud poÍpolity Íchodząc fię do koŃciołá Pfálmy Ípiewáł zupełne. *KrowObr 195v*; Zálpyewayćie zwefelem Pánu wÍfelka Ńiemia: Ípiewayćie/ ráduyćiefie/ y pfálmy opiewayćie [*cantate et exsultate et psallite*]. *Leop Ps 97/4, 4.Reg 3/15, Eccli 50/20*; *BielKron 159v*; o niéy [*sprawiedliwoŃci boŃej*] ták Dawid w Pfálmie Ípiewa: [...] *OrzQuin X3, X3v; KuczK Kat 405*; Y AuguŃtyn Ń. dowodzi/ że ten obyczay Ípiewánia hymnow y Pfálmow ma po Íobie Páná ChriŃtuŃowe y ApoŃtołŃkie náuki/

przykłady/ y rolkazanie *WujJud* 186v; Dawid w Pfallmie 110 v 1. tak o tym [*królestwie Mesjasza*] zálpiewał: [...] *CzechRozm* 180; *ModrzBaz* 131; *SkarJedn* 293; A my iego lud wybrány Spiéwaymy mu pfallm podány. *KochPs* 215; Spiewanie Pfallmow przy pogrzebie. *SkarŻyw* 52 *marg*; á wnocy Chrześcíanie zwielką czćią ie [*ciało męczennika*] pogrzebli/ przez dni trzydzieści na onym mieyfcu Hymny y Pfallmy pieiąc. *SkarŻyw* 532; á nawięcey [*św. Sylwester*] fię ná tego frálował/ y fluchác mu Mfzey tego dnia niedopuscił/ kto ná flufzbie Bozey y ná pfallmow spiewaniu nád switánim drzemał *SkarŻyw* 571, 52, 141 [2 r.], 368, 414, 570, 571; *ReszList* 159; Rácźże mię [*Panie*] ftrzedz od zálmucenia/ żebych tobie obroniony dáwał chwalenia: W Pfallmiech fpiewania/ bez przeftawania *ArtKanc* L10v; *CzahTr* B4v.

Wyrażenia: »psalm nieszporu, nieszporny« (1:1): Iuz tu idą Pfallmy Niefzporne. A naprzod dnia Niedzielnego. *WróbŻółt* 117; *RejPs* 190v.

»pieśń psalmu« (1): Pieśń Pfallmu [*Canticum cantus*] fynow Koráchowych. 48. *BudBib Ps* 47/1.

»psalm(y) pokutny(-e)« [*w tym: z liczebnikiem porządkowym nieodpowiadającym podstawowej numeracji psalmów (8)*] [*szyk 20:4*] (24): gdy brácia pfallmy pokutne mowili/ z ciełefnego więzienia wyfzedł [*św. Antoni*]. *SkarŻyw* 546; o S. Auguftyynie to nápifał Poffydonius biłkup Kálámieńki/ że będąc blifkim rozłączenia z tym swiátem/ kazał sobie dáć Pfallmy Pokutne *LatHar* 157; To też niechayci nie będzie táyno: że wfzytkie te pokutne Pfallmy poczáték smutny máią/ koniec zálję wefoły. *LatHar* 158; Pfallm pierwzy pokutny/ á w licźbie Pfallmow Dawidowych fzofty. *LatHar* 159; Pfallmy pokutne chorym zálecał S. Auguftyin *LatHar* 654, +3, [+11]v, 49, 55, 70 (23).

»psalmy poranne« (1): Pfallmy Poránne. *ArtKanc* T14v *żp*.

Zestawienia: »Psalm(y) Dawidow(e), Dawida« = *psalmus David Vulg, PolAnt; canticum David a. Davidi(s), cantus David PolAnt; psalmi Davidis Cn* [*szyk 47:5*] (50:2): NAdobny á káždemu pámięci godny iefth then Dawidow Pfallm *LubPs* X2v; Pfallm Dawidow. 1. *Leop* AAa, AAa [3 r.], AAa3v, AAa4 [4 r.], BBb2v [2 r.], BBb5 [2 r.], CCcv [2 r.], DDd3; Przednieyfzemu nad fpiewaki ná Sofánnim Pfallm Dawidow. *BibRadz Ps* 68/1, 2. *Par* 29 *arg, Ps* 50/1, 100/1; Odpráwiwfzy fie Dawid z walkámi/ [...] zebrał fwoie kánytyki álbo Pfallmy (*marg*) Pfallmy Dawidowe. (-) ktore mowił álbo fpiewał modląc fie Pánu Bogu *BielKron* 73v, Kkkk3v; A nie powieda im [*Jezus uczniom*] tu nic s powieści wft fwoich/ iedno im przytoczył on Pfallm tegoż to Dawidá s. *RejPos* 231, 116v, 231 *marg*, 287v; Przednieyfze^{mv} fpiewakowi/ Pfallm Dawidow. 4. *BudBib Ps* 4/1, *Ps* 3/1, 5/1, 6/1, 28/1, 138/1; *SkarJedn* 293; *MWilkHist ktv*, D4; *StryjKron* 787; Gdyby prości chłopi czytać vmieli Pfallmy Dawidowe wláśnie przełożone/ nie podobna áby [...] nie mieli poznác fprofnego y gwałtownego náciągánia flow Dawidowych do tego/ do cze^{so} ich on nigdy nie vżywał *CzechEp* 161, 159, 283 *marg*, 284; ktora licźbá [50]/ iáko swięci Doktorowie obferwuią/ byía znákiem odpulfczenia grzechow/ iáko to opiewa on pięcdziefiátny Pfallm Dawidá Krolá *ReszList* 147, 159; *ArtKanc* P19v *żp*; Pfallm pierwzy pokutny/ á w licźbie Pfallmow Dawidowych fzofty. *LatHar* 159; Zámknienie Modlitw y náuk przerzeczonych/ przez pobudkę do czytánia y wważánia ich/ z Pfallmu pierwzego Dawidowego wyiętą. *LatHar* 737, 15, 157, 507; I chcefsli W.M. pošię W.M. kilká Pfallmów Dawidowych Sllowan[^]fkim ięzykiem/ á piánych moim obiecádlłę *JanNKarGórń* D4; PIESN I. ná Pfallm Dawidow XIX. *Coeli enarrant gloriam Dei. SzarzRyt* A3, A4; [*BibRadz* I 289v].

»Księgi Psalmow« = *Liber Psalmorum PolAnt, Vulg (9): Leop AAa*; Abowiem nápiáno w Księgách Pálmmow: [...] *BibRadz Act 1/20, I 294 žp; RejPos 287v; BudBib I 292v žp*; A łam Dawid mowi w księgach Pálmmow. Rzekł Pan Pánu moiemu śiádz po práwicy moiey *BudNT Luc 20/42*; ktory [*Psalm I*] głową y początkiem ksiąg Dawidowych Pálmmow zową *CzechEp 159; WujNT Luc 20/42, Act 1/20; [Księgi Pálmmow ábo pieśni Dawidowych. BibRadz I 289v; WujBib 552]*.

Szeregi: »hymny i psalmy« [*szyk 2:1*] (3): *WujJud 186v*; y [*św. Antoni*] mniemáiąc/ áby [*zmarły św. Paweł pustelnik*] iefzcze był żyw/ przyłtapiwłzy/ Duchá nie baczy/ pólzczem onym pokrye/ Pálmy y himny wedle zwyczáiu Chrześciánłkiego śpiewác pocźnie: o pogrzebie myłli. *SkarŻyw 52, 532. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]*

»kantyki albo psalmy« (1): Odpráwiwłzy fie Dawid z walkámi/ á pokoy łobie vpátrzywłzy/ iáko Iozephus piłze/ zebrał fwoie kánytyki álbo Pálmy ktore mowił álbo łpiewał modłac fie Pánu Bogu *BielKron 73v*.

»psalm z li(e)tanią(-ami); psalmy i litanije« (2;1): IEłthli ktho przydczá/ Albo łmętkiem niektorym bywa gaban/ Tę modlitwę y niżej napiáne Pálmy z Lietaniami [...] Niechay pilnie przeczytha *TarDuch ktv; ReszList 159*; Pokutnych Pálmmow z Litániá ná ten čás częłto wżywác. *LatHar 623. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]*

»psalm(y) i (a, abo) modlitwa(-y); modlitwy z psalmy« [*szyk 3:3*] (4;2): Ale ci diabli niełá łtych liczby/ ktore zmowiwłzy iakié modlitwy abo trzy pálmy/ wygániaią. *MurzHist P3; LubPs D4v*; Y tam w ich [*św. Juwentyna i św. Maksyma*] więzieniu [*prześadowani chrześcijanie*] Pálmy y modlitwy łprawuiąc/ gdy kościoły od Tyránná [*tj. cesarza Juliana*] zámknione były/ z ciemnic kościoły łobie Chrześciánie czynili. *SkarŻyw 131, 69, 393; LatHar [+11]v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]*

»psalm(y), (i, a(l)bo) pieśń(-i) (a. piosnki)« [*szyk 6:5*] (11): *SeklKat G2, G2v*; Bo opowędanie Ewányeliey łwiętey/ á wyznawánie w piołnkách/ w Pálmmiech/ możności Páńłkiey/ tho iefł zázwđy nawdzyęcznieyłza á naprzyemnieyłza chwałá w zebrániu kościołá łwięthego/ Pánu Bogu. *LubPs A2v, O3*; Przednieyłzemu nád śpiewaki ná Neginoth Pálmm y pieśń Azáfowá [*cantus ipsi Asaph canticum*]. *BibRadz Ps 75/1, Ps 74/1, 82/1*; Pieśń (albo) Pálmm łynow Korachowych [*Canticum cantus filii Corach*]. *BudBib Ps 87/1, Ps 86/1*; Nowy pálmm pánu nowá pieśń gotuię *KochPs 84*; Cantional: albo Pieśni Duchowne [...]. Z wiefłzą pilnością niź przed tym wyrobione/ z przydániem Pieśni niektorych/ y Pálmmow nowotnych. *ArtKanc kt. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]*

»pismo(-a) i psalmy« [*w tym: Pismo Święte (2)*] [*szyk 3:1*] (4): Potym Romuáldus do miáłtá Párentium záiachał/ y tám ná pułzczy trzy látá zámkniony miełzkał/ y dziwney łwiatłości wrozumieniu piłmá y pálmmow/ á dárú płáczu naboźne^{go}/ dołtał. *SkarŻyw 574, 583*; Támże [*w Wielkich Lukach*] Wielki Kniáz Mołkiewłki Gońcow fwoich z łiftámi łłał/ hámuiać Krolá od krwie Chrześciánłkiey [...] rozłania/ wywodząc to z piłmá łwiętego/ y z Pálmmow Dawidowych *StryjKron 787*; Pułciwłzy tedy imo fie inłze piłmá y Pálmm/ [...] wezmę ze dwá tylko ku przykłádu. *CzechEp 287*.

α. pl w funkcji tytułu „Księgi Psalmów”; *psalmi PolAnt, Vulg (18) : BibRadz *7v; KuczbKat 265*; Náćielżywłzy naprzod włzy domowe łwych pánow/ Połyłał też [*Kochanowski*] nowe Pálmm do inłzych źiemianow. *KlonŻal A2*; PŚálmy łyłam/ gdzie kogo naboźnego łłyłzę *KochFrag 54*;

Dziękowanie za wszystkie w obec dobrodzieystwa Pánfkie/ od B. Męczenniká Ianá Biskupá Roffeńfkiego/ z Páfalmow zebrane. *LatHar* 562, +5, 650.

W połączeniach szeregowych (8): Zátym rzekł do nich [*Jezus do uczniów*]: Tyć łą łłowá ktorem mowił do was/ pokim iefzcze był z wámi/ iż było potrzebá wypełnić łię wšytkiemu co nápiáno iefť w zakonie Moizefzowym/ w Prorocech/ y w Páfalmiech o mnie. *BibRadz Luc* 24/44; Azafz niewiecie co iefť nápiáno w zakonie/ w Moizefzu/ w Prorocech/ y w Páfalmiech. *RejPos* 116, 114v, 134v; Cokolwiek łie z zakonu z Páfalmow y Prorokow z Ewániełią zgodzi/ to wšyťko wiernym łłuzý/ y vžýwác te^{go} máią. *CzechRozm* 96, 91; Abowiem Chrifus Pan z Moyzefzá/ z Páfalmow/ y z Prorokow/ łwiádectwá brał/ y Zydy do pífmá odfyłáł *NiemObr* 72; *WujNT Luc* 24/44.

Zestawienie: »Psalmy Brzeskie« = *przekład wydany w Brześciu w 1564 r. (1):* Wydanoć y z Litewfkiego Brześcia Páfalmy ořobno (*marg*) Páfalmy Brzełkie. (–) *LatHar* +5.

Szereg: »psalmy i pisma (šwięte a. prorockie)« (2): Ale opuściwšy o tym inšzych wiele łwiádectw/ ktorých v Moizefzá/ w Páfalmiech/ y inšzych pífmiech ł. dofyć/ oto tu iefzcze iednož tylko połožę *CzechEp* 113; *WujNT* 814.

Synonimy: pienie, pieśń, śpiewanie.

KO